

Отже, впровадження в навчальний процес практичних занять в умовах виробництва, на нашу думку, вдало доповнює теоретичний і лабораторно-практичний матеріал, який викладається на кафедрі ветеринарно-санітарної експертизи та судової ветеринарної медицини.

МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ КАФЕДРОЙ ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ И СУДЕБНОЙ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ ХАРЬКОВСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЗООВЕТЕРИНАРНОЙ АКАДЕМИИ В УСЛОВИЯХ ПРОИЗВОДСТВА

Бондаревский Н.М. к. вет. н., и.о. доцента
Яценко И.В., д. вет. н., профессор, академик АН ВО Украины
Головко Н.П., ассистент

Харьковская государственная зооветеринарная академия, г. Харьков

Аннотация. В статье проанализированы мероприятия, которые осуществляются преподавателями кафедры ветеринарно-санитарной экспертизы и судебной ветеринарной медицины ХГЗВА с целью повышения эффективности проведения лабораторных и практических занятий по ветеринарно-санитарной экспертизе. На примере проведения занятий в производственных условиях показано возможность усовершенствования практических навыков студентов с использованием материально-технической и методической базы профильных предприятий и учреждений.

Ключевые слова: ветеринарно-санитарная экспертиза, практическая подготовка студентов, безопасность и качество продукции.

METHODOLOGY ORGANISATIONS PRACTICAL LESSONS OF THE CHAIR VETERINARY – SANITARY INSPECTION AND JUDICIAL VETERINARY MEDICINE KHARKOV STATE ZOOVETERINARY ACADEMY UNDER PRODUCTION CONDITIONS

Bondarevsky M.M. candidate of veterinary science, reader
Yachenko I.V., doctor of vet. science, academic ASHE of Ukraine, professor
Golovko N.P., Assistant

Kharkov State Zooveterinary academy, Kharkov

Summary. The article analyzes the activities carried out by teachers of the department of veterinary-sanitary and Forensic Veterinary expertise medicine KSZA to improve effective conducting laboratory and practical training on veterinary – sanitary inspection. On the example of conducting classes in production conditions, the possibility of improving practical skills of students using the material-technical and methodological base of specialized enterprises and foundations is shown.

Key words: veterinary-sanitary examination, practical training students, safety and quality products.

УДК 619:615.015.4:611.018.54

**РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ЛІКАРЯ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

Боровков С.Б., Вікуліна Г.В., Кібкало Д.В., к.вет.н., доценти
Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків

Анотація. Виконуючи свої професійні обов'язки лікарі ветеринарної медицини повинні мати не тільки професійні знання, але й високі моральні та етичні якості. У статті наведені відомості та теоретичні положення професійної етики стосовно основних напрямів діяльності, що сформувалися внаслідок багатоголікової наполегливої праці лікарів гуманної та ветеринарної медицини.

Ключові слова: етика, лікар ветеринарної медицини.

Протягом усієї історії людства, яка нараховує багато тисячоліть, людям були потрібні фахівці, які б стояли на охороні здоров'я тварин – лікарі ветеринарної медицини. Минули роки, людство стало більш технологічним, але ця благородна професія не тільки не втратила своєї актуальності, але й залишається однією із найпрестижніших у світі.

Лікар ветеринарної медицини завжди був і залишається дуже важливим фахівцем у галузі сільського господарства. Тому недаремно існує крилатий вислів про те, що «Медицина лікує

людину, а ветеринарна медицина – людство» [5]. Такий вираз відображає усю суть роботи ветеринарної служби, адже саме спеціалісти ветеринарної медицини піклуються про стан здоров'я не тільки дрібних домашніх тварин, що живуть поряд із людиною, але й тих, які забезпечують людей продуктами харчування – молоком, м'ясом, яйцем та іншим.

Ветеринарні служби з'явилися ще на зорі людства. У Древній Греції, наприклад, існували спеціальні підрозділи, що стежили за торгівлею продукції тваринництва. А становлення на Русі ветеринарної служби як державної установи було закладено ще Петром Першим. У IX столітті ветлікарів почали готувати на медичних факультетах, а потім й у спеціалізованих учбових закладах [11].

За багато років наполегливої праці лікарі ветеринарної медицини накопичили не тільки значну кількість професійних знань щодо лікування тварин та профілактики захворювань, але й сформуvalи основні етичні постулати власної професії. Тому підготовка лікаря ветеринарної медицини у вищих навчальних закладах обов'язково включає у себе дуже важливу дисципліну – професійну етику лікарів ветеринарної медицини.

Етика – це наука про сутність, законах виникнення, розвитку та функції моралі, про відношення між людьми та обов'язки, які витікають з цих відносин; це учення про моральні норми та правила, які визначають взаємовідносини людей у сім'ї, суспільстві, побуту та трудовій діяльності. Уперше термін «етика» використав Аристотель, який розумів її як філософію моральної поведінки людей. Ветеринарну етику слід розглядати як специфічний прояв загальної етики у діяльності персоналу ветеринарної медицини. Вона розглядає проблеми обов'язку, честі й совісті спеціалістів ветеринарної медицини у процесі профілактики хвороб та лікування хворих тварин [7].

Підготовка лікаря ветеринарної медицини має дві важливі складові: отримання професійних знань і навичок та формування лікаря як особистості, тобто підготовка з питань етики. Збірники лікувальної мудрості Древнього Ірану стверджують: «Три знаряддя має лікар: слово, лікарські засоби та ніж» [12], тому «слово» дуже важлива складова нашої професії, оскільки етичні вимоги до лікарів гуманної та ветеринарної медицини завжди були високими.

Професія лікаря дуже самовіддана, давайте згадаємо емблему ветеринарної та гуманної медицини. Це чаша зі змією – носій здоров'я та мудрості. Але існує ще один медичний символ, який залишив нам у спадок лікар із Голландії Ніколас Ван Пульп – свічка, що горить: «*Aliis inserviendo consumor*», що у перекладі означає «даючи світло іншим, згораю сам». Це дійсно так, це символ самопожертвування [1,2,7].

Кожен із нас повинен задуматися про те, що першим у вогнище небезпечного інфекційного захворювання входить лікар ветеринарної медицини. Нажаль ця праця практично не висвітлена у літературі та засобах масової інформації. З приводу цього видатний російський вчений, Нобелівський лауреат І.І. Мечников писав, що незважаючи на обережність, час від часу ветеринарні працівники стають жертвою своєї відданості науці [8].

Які риси характеру повинен мати лікар? З приводу цього існує багато рекомендацій, які дійшли до нас із глибини віків. Так, у «Книзі життя», яка включає у себе відомості медицини Індії, є запис: «Врач, который желает иметь успех в практике, должен быть здоров, опрятен, терпелив, носить чистую одежду. Речь его должна быть тихая, приятная и обнадеживающая. Он должен обладать чистым, сострадательным сердцем, строго правдивым характером, спокойным темпераментом, отличаться величайшей умеренностью и целомудрием, постоянным стремлением делать добро» [7].

Питання професійної етики розглядалися у роботах стародавніх лікарів, де поряд із професійними тезами були й етичні роздуми. Так, Гіппократ у своїх працях писав: «Если представится случай помочь иностранцу или бедному, то это нужно сделать по преимуществу; ибо там где есть любовь к человечеству, есть любовь к искусству» [10].

Лікар завжди має бути винятково душевною людиною, щоб почуття доброти, чуйності проявилися у найскладніших обставинах, були його внутрішньою потребою, рисою характеру, а не черговою ввічливістю. Ще Парацельс зазначав, що «Врач не смеет быть лицемерным, старой бабой, мучителем, лжецом, легкомысленным, но должен быть справедливым человеком» [3].

Із розвитком ринкових відносин дуже актуальним стає питання етики приватного лікаря ветеринарної медицини. В останні роки у практичній роботі лікаря з'явилися елементи конкурентної боротьби, яка не завжди носить чесний характер. З приводу цього слід пам'ятати притчу арабського лікаря Ісаака Ель Ізраїлі, який жив тисячу років тому: «Никогда не отзывайся дурно о других врачах, ибо каждый имеет свой несчастливый и счастливый час. Пусть прославляют тебя дела твои, а не твой язык». Існує ще один вислів журналіста, члена французької академії Віктора Шербюль'є [3], який жив 100 років тому, що «Самый чудесный врач – природа, хотя бы потому, что излечивает три четверти всех болезней и никогда не отзывается дурно о своих коллегах». Отже, ставлення лікаря

до колег повинно бути завжди доброзичливим. Не треба допускати у колективі, в якому безпосередньо працюєш, самолюбства, амбіційності, заздрості, слід уникати заочного обговорення недоліків та прорахунків колеги, його лікарської компетенції, помилкових дій, тощо. Заробляти професійний капітал за рахунок приниження професійної гідності своїх колег неетично [11]. Кожного разу, коли спокуса підштовхує до осудження дій колеги, непогано б згадувати, який шлях до існуючого рівня знань був пройдений самим, скільки було зроблено та ще буде зроблено помилок у цій нелегкій професії. До того ж, окрім помилок існує халатність, недбалість, професійне неуцтво, злий намір, тощо.

Питання колегіальності у роботі ветеринарних фахівців є невід'ємною складовою та завданням професійної етики. Можна також згадати вислови людей щодо етичних відносин у колективі лікарів ветеринарної медицини. Так, Мендос-Істратов С.Л., президент Хірургічного ветеринарного товариства висловився «Медики будь-якого закладу є охоронцями честі один одного» [4]. Також існує відомий вислів харківського хірурга професора В.Ф. Грубе: «Не радуйтеся, когда вас хвалят, и не печальтесь, когда ругают, ибо в жизни вас будут незаслуженно хвалят и незаслуженно ругать». Усвідомлення кожним лікарем своєї ролі та відповідальності за увесь стан ветеринарних лікарів повинно бути першим фактором, який регулює етичні взаємовідносини колег [9].

Щодо помилок, які можуть виникати у зв'язку з особливостями роботи лікарів ветеринарної медицини. Існує багато висловів з приводу лікарських помилок. Наприклад, «Хто не працює, той не помиляється», але слід розрізняти професійні помилки і злочини. Відносно лікарських помилок дуже добре висловився відомий хірург Т. Більрот, який писав: «Только слабые духом, хвастливые болтуны и утомленные жизнью боятся открыто высказаться о совершенных ими ошибках. Кто чувствует в себе силу сделать лучше, тот не испытывает страха перед сознанием своей ошибки». Пірогов М.І. писав «Необходимо иметь мужество обнародовать свои ошибки, чтобы предостеречь от них других работников» [7]. Отже професійна етика розглядає питання колективізму, який проявляється у взаємодопомозі, згуртованості, товариських відносинах, ін. Зі слів Т. Персивалія: «У своїй професійній діяльності ветеринарні лікарі постійно стикаються з конфліктами, які виникають із власниками, колегами, власною совістю та поглядами на здоров'я й хворобу, народження й смерть» [4].

Лікарі повинні користуватися у своїй професійній діяльності ще однією фразою, яку висловив Гуляєв А.В. «Врачу в отношении с больным запрещены антипатия, обида, раздражение, нетерпеливость, забывчивость» [6]. Самовдосконалення, професійна поведінка та витримка навіть у складних ситуаціях є запорукою успішного розвитку авторитету сучасного лікаря ветеринарної медицини.

Висновки

1. Ветеринарна етика, звичайно, пов'язана з компетентністю, рівнем знань, кваліфікацією персоналу. Ветеринарний лікар повинен постійно вдосконалювати свої знання, оволодівати новими сучасними підходами та методами, тобто розвиватися не тільки як людина, але й як спеціаліст. З приводу цього є декілька висловів, що належать: Абу Алі Ібн Сіна «Улучшай душу науками, чтобы двигаться вперед»; Гіппократ «Если мы будем требовательны к себе, то не только успехи, но и ошибка станут источником знания»; Кисіль А.А. «Учиться надо всегда, врач должен постоянно усовершенствоваться» [2].

2. У програму підготовки фахівців із напрямку «Ветеринарна медицина» обов'язково необхідно включати дисципліну «Професійна етика», що розширить знання про етичні аспекти нашої професії. Але висока кваліфікація лікаря – це результат не тільки навчання у вищому навчальному закладі, а й старанної праці, внутрішньої самодисципліни. У гарного лікаря процес навчання триває протягом усього життя. Якщо у людини, яка отримала диплом, є воля і самодисципліна, вона буде постійно засвоювати основи професійної поведінки.

Література

1. http://dic.academic.ru/dic.nsf/latin_proverbs/215/Alis
2. <http://house.jofu.ru/16506.html>
3. <http://tsitaty.org/tsitaty-pro-vrachyeij>
4. http://vet.sumy.ua/for_animals/438-deontologiya-i-medicinskaya-yetika-v-veterinari.html
5. http://www.gassteri.ru/ursa_a/Vrac_lecit_celoveka_veterinary.html
6. <http://www.med-practic.com/rus/38/13411/article.more.html>
7. <http://www.myshared.ru/slide/356036>
8. Биомедицинская этика / [под ред. В.И. Покровского]. – 1997. – 223 с.
9. Биомедицинская этика: учебное пособие / [под ред. Т.В. Мишаткиной, С.Д. Денисова, Я.С. Яскевич]. – Мн., 2003.

10. Орлов А.Н. Клиническая биоэтика / А.Н. Орлов. – М., 2003.
11. Паныко І.С. Професійна етика лікаря ветеринарної медицини / І.С. Паныко. – Біла Церква, 2006. – [2-е вид., переробл. і допов.]. – 272 с.
12. Філоненко М.М. Психологія спілкування: Підручник / М.М. Філоненко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 144.

РОЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЭТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО ВРАЧА
ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ

Боровков С.Б., Викулина Г.В., Кибкало Д.В., к.вет.н., доценты

Харьковская государственная зооветеринарная академия, г. Харьков

Аннотация. Выполняя свои профессиональные обязанности, врачи ветеринарной медицины должны иметь не только профессиональные знания, но и высокие моральные и этические качества. В статье представлены сведения и теоретические положения профессиональной этики про основные направления деятельности, которые сформировались вследствие многовекового настоящего труда врачей гуманной и ветеринарной медицины.

Ключевые слова: этика, врач ветеринарной медицины

A ROLE OF PROFESSIONAL ETHICS IN FORMING OF MODERN DOCTOR OF VETERINARY
MEDICINE

Borovkov S.B., Vikulina G.V., Kibkalo D.V.

Kharkiv state zooveterinary academy, Kharkiv

Summary. Executing the professional duties, the doctors of veterinary medicine must have not only professional knowledge, but also high moral and ethical qualities. In the article are presented information and theoretical positions of professional ethics about basic directions of activity, that was formed on account of centuries-old persistent work of doctors of humane and veterinary medicine.

Key words: ethics, doctor of veterinary medicine

УДК 636.082:378.14

**МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ
КУРСУ ЛЕКЦІЙ У МАГІСТРІВ НА КАФЕДРІ ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ТА СУДОВОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

Бусол Л. В., Цивірко І. Л., к. вет. н., доценти,

Труш А. М., к. біол. н., доцент,

Жиліна В. М., к. вет. н., доцент,

Головко Н. П., асистент

Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків

Анотація. В статті розглядаються можливі форми активних методів викладання курсу лекцій у магістрів на кафедрі ветеринарно-санітарної експертизи та судової ветеринарної медицини Харківської державної зооветеринарної академії.

Ключові слова: лекції, етапи читання лекцій, лекція візуалізація, лекція вдвох, лекція з запланованими помилками, лекція мозкова атака.

Актуальність проблеми. Основною формою проведення навчальних занять у Харківській державній зооветеринарній академії, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу зі спеціальності «Ветеринарно-санітарна експертиза, якість і безпека продукції тваринництва» є лекція. Лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни, згідно затвердженого навчального плану. Тематика курсу лекцій визначається робочою навчальною програмою. Лекції проводяться лекторами – професорами і доцентами Харківської державної зооветеринарної академії, а також провідними науковцями або спеціалістами у галузі ветеринарної медицини, запрошеними для читання лекцій [1].

Лекції проводяться у відповідно обладнаних приміщеннях – аудиторіях. Для дисциплін ветеринарної медицини, лекції призначені не лише для того, щоб закласти основи наукових знань,